

Yakın Doğu Üniversitesi
İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi
The Journal of Near East University
Islamic Research Center

Yıl 8, Cilt 8, Sayı 1, Haziran 2022

Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi
The Journal of Near East University Islamic Research Center

p-ISSN: 2148-922X / e-ISSN: 2687-4148

Yakın Doğu Üniversitesi Adına Sahibi

Owner on Behalf of Near East University

Doç. Dr. Murat TÜZÜNKAN

Onursal Editör / Honorary Editor

Prof. Dr. Ümit HASSAN (Rektör/President)

Baş Editör / Editor in Chief

Prof. Dr. Mehmet Mahfuz Söylemez

Editörler / Editors

Doç. Dr. Ahmet Erhan Şekerci
Dr. Ahmet Koç

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Mehmet Mahfuz Söylemez
Prof. Dr. İbrahim Çapak
Doç. Dr. Ahmet Erhan Şekerci
Doç. Dr. Ümit Horozcu
Dr. Muhammed Mücahit Asutay
Dr. Ahmet Koç

Alan Editörleri / Field Editors

Prof. Dr. Mehmet Mahfuz Söylemez
Doç. Dr. Ahmet Erhan Şekerci
Dr. Ahmet Koç
Dr. İdris Söylemez
Dr. Zeynep Münteha Kot Tan

Dil Editörleri / Language Editors

İngilizce: Dr. Serkan Uçan
Arapça: Dr. Muhammed Mücahit Asutay

Yazım Editörleri / Spelling Editors

Emre İlbars*
(*Makale gönderdiği için bu sayıda pasif)
Meryem Sezgin

Danışma Kurulu / Advisory Board

Prof. Dr. Mümtaz Ali
(International Islamic University, MALEZYA)
Prof. Dr. Mehmet Mahfuz Söylemez
(Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, KKTC)

Prof. Dr. Muhammed Babaammi

(Metodoloji Enstitüsü Müdürü, CEZAYİR)

Prof. Dr. İsmail Bardhi

(Dean School of Islamic Theology of Skoplje, ABD)

Prof. Dr. İbrahim Çapak

(Bingöl Üniversitesi Rektörü, TÜRKİYE)

Prof. Dr. Şenol Bektaş

(Yakın Doğu Üniversitesi, KKTC)

Prof. Dr. İlyas Çelebi

(İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, TÜRKİYE)

Prof. Dr. Şinasi Gündüz

(İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, TÜRKİYE)

Prof. Dr. Enis Hurşit

(Refah Üniversitesi Rektörü, PAKİSTAN)

Prof. Dr. Ali Karadağı

(Katar Üniversitesi, KATAR)

Prof. Dr. Raşit Küçük

(İslam Araştırmaları Merkezi Başkanı, TÜRKİYE)

Prof. Dr. Mehmet Emin Özaşar

(Ankara Üniversitesi, TÜRKİYE)

Prof. Dr. Ömer Özsoy

(Frankfurt Üniversitesi ALMANYA)

Prof. Dr. Burhanettin Tatar

(Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, TÜRKİYE)

Prof. Dr. Hasan Kamil Yılmaz

(Sebahattin Zaim Üniversitesi, TÜRKİYE)

Prof. Dr. Hakan Olgun

(İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, TÜRKİYE)

Prof. Dr. Mehmet Ümit

(Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, TÜRKİYE)

Doç. Dr. Ahmet Erhan Şekerci

(İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, TÜRKİYE)

Doç. Dr. Muhammed Reyhan

(Ürdün Üniversitesi, ÜRDÜN)

Doç. Dr. Yusuf Suiçmez

(Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, KKTC)

Dr. Recep Duran

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, TÜRKİYE)

Yönetim Yeri / Head Office

Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

İletişim / Contact

Yakın Doğu Bulvarı, PK: 99138, Lefkoşa-KKTC
+90 392 223 64 64 (5472); ilahiyatdergi@neu.edu.tr

Baskı / Printing

Yakın Doğu Üniversitesi Matbaası/Haziran 2022

DİZİNLENME BİLGİLERİ

ABSTRACTING AND INDEXING

DergiPark
AKADEMİK

Google
Scholar

İLÂHİYAT ATIF DİZİNİ

ASOS
indeks

CiteFactor
Academic Scientific Journals

İÇİNDEKİLER

EDİTÖRDEN.....1

Araştırma Makaleleri / Research Articles

Dr. Selim Çakıroğlu

Hz. Muhammed (s.a.v.) ile İlgili Bazı Âyetlerin İşârî Yorumu3

Nurhayat Özden

Mevlânâ Celaledin-i Rûmî ve Mevlevîlik Özelinde Tasavvufta Çevre Anlayışı.....17

Dr. Abdulkadir Coşkun

İbn Sînâ'da Mantığa Genel Bir Bakış.....33

Dr. Mehmet Hanifi Yoldaş – Prof. Dr. Mehmet Kubat

Tevhid Esası Ekseninde İbâdiyye-Mu'tezile Etkileşimi.....53

Dr. Fatih Cankurt

Erken Dönem Mushaf Araştırmaları: Yabancı Literatür.....75

Sabriye Mohammadi – Mohammad Mohammadi

Ebu Mansûr Es-Seâlibî ve Men Ğâbe 'anhü'l-Muṭrib Adlı Eseri91

EDİTÖRDEN

Değerli Okurlar;

Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi olarak sekizinci yılımıza girmiş bulunmaktayız. Dergimiz 2021 yılındaki sayılarından itibaren TR Dizin tarafından taranmaya başladı. Özellikle TR Dizine giriş sürecinde emeği geçen editör ekibine, yayın kuruluna, incelemeleriyle ve eserleriyle katkı sunan meslektaşlarımıza, Yakın Doğu Üniversitesi'nin yöneticilerine, özellikle bu zorlu ve uzun süreçte azim ve sabırla gayret gösteren dergi editörlerimiz Doç. Dr. Ahmet Erhan Şekerci ve Dr. Ahmet Koç'a şükranlarımızı sunarız.

Bu sayımızla birlikte dergimiz için bazı yenilikler yaptık. İSNAD Atıf Sistemini kullanmaya başladık. Dergimizin şablonunda (yazı tipi, boyutu vb.) çeşitli değişiklikler yaparak makalelerin ilk sayfasını, kapak sayfası olarak tasarladık. Yayın dilini Türkçe, İngilizce ve Arapça dilleri ile sınırlandırdık. Ayrıca hakem süreçlerinin daha hızlı ve nitelikli olması için hakem şablonunu güncelledik. Bu değişikliklerin ardından makaleleri yazım, şekil ve biçim yönünden yayıma hazırlamak üzere iki yazım editörü aramıza katıldı. Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Araştırma Görevlisi olarak görev yapan Emre İlbars ve Meryem Sezgin hocalarımız artık dergimizde de bizlerle birlikte olacaklar. Kendilerine de hoş geldin diyoruz.

Bu sayımızda Tefsir, Tasavvuf, Mantık, Mezhepler Tarihi, Kıraat ve Arap Dili ve Belagatı alanlarında kaleme alınmış birbirinden değerli altı araştırma makalesi ile huzurlarınızdayız.

Birinci makalemiz Dr. Selim Çakıroğlu'na ait olup "*Hz. Muhammed (s.a.v.) ile İlgili Bazı Âyetlerin İşârî Yorumu*" başlığını taşımaktadır. Bu makalede yazar, Hz. Muhammed ile ilgili âyetlerden bazılarını önde gelen işârî tefsirler çerçevesinde incelemeye çalışmıştır. İşârî tefsir, daha çok bâtınî manalar üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu metodun merkezinde kişinin nefsinin tezkiye ve kalbini tasfiye ederek keşf ve ilham gibi bir takım idrak araçlarının ortaya çıkarılması yer alır. Bu açıdan sûflerin geliştirdiği bu yorum metodunun tefsir ve te'vilden ayrıştığı söylenebilir. Araştırma, tasavvuf klasiklerinde tasavvufî hayata ve düşünceye dair anlayış ve görüşlerini Hz. Muhammed'e dayandıran sûflerin, işârî tefsirlerde de Hz. Peygamber ile ilgili âyetleri kendi meslek ve anlayışları doğrultusunda incelediklerini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede Hz. Muhammed'in rahmet, şâhid, uyarıcı, müjdeleyici, ümmî, yüce bir ahlâka sahip, üsve-i hasene, Müslümanların ilki vb. vasıflarla nitelendiği âyetleri, çıkardıkları işaretlerle tasavvufî hayat ve düşünce ile irtibatının kurulduğu görülmektedir.

İkinci makalemiz Nurhayat Özden'e ait olup "*Mevlânâ Celaleddin-i Rûmî ve Mevlevîlik Özelinde Tasavvufta Çevre Anlayışı*" başlığını taşımaktadır. Bu çalışmada yazar, İslam irfan geleneğinin insan-tabiat anlayışını, âyetler ve hadislerle örneklendirmekte; bunu Mevlânâ Celaleddin-i Rumi ve temel yapıtı Mesnevî ekseninde temellendirerek çevre bilincinin nasıl sağlanacağına işaret etmektedir. Makalede tasavvuf temelinde evrensel örnek teşkil eden Mevlânâ Celaleddin-i Rumi'nin ve Mevlevîliğin çevreye ve tüm yaradılışa bakışı ile çevresel kirlenmenin ve bozulmanın önlenmesine katkıda bulunulmak amaçlanmıştır.

Üçüncü makalemiz Dr. Abdulkadir Coşkun'a ait olup "*İbn Sînâ'da Mantığa Genel Bir Bakış*" başlığını taşımaktadır. Düşünce tarihinde mantığa dair en geniş külliyatlardan birini ortaya koyan İbn Sînâ, mantığı bilgiye ulaştırıcı bir araç ve bilimsel bir yöntem olarak görmektedir. İbn Sînâ bütün eserlerinde mantık konusuna yer vermiş olsa da *Kitâbu's-Şifâ* ve *İşaretler ve Tembihler* adlı eserlerinde mantık konularını daha ayrıntılı olarak ele almıştır. Makalede İslam dünyasında mantık konularının ele alınışını önemli ölçüde etkileyen İbn Sînâ'da mantık biliminin hangi özellikler taşıdığı incelenmektedir.

Dördüncü makalemiz Dr. Mehmet Hanifi Yoldaş ve Prof. Dr. Mehmet Kubat'a ait olup "*Tevhid Esası Ekseninde İbâdiyye-Mu'tezile Etkileşimi*" başlığını taşımaktadır. Makalede itikadî mezheplerin usûl konularının ilki olan tevhid esası ile bu konunun alt başlıklarından kabul edilen Allah'ın sıfatları, ru'yetullah ve halku'l-Kur'an konuları ekseninde İbâdiyye'nin ve Mu'tezile'nin fikirlerini karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. Makalede yazarlar, her iki mezhep arasında tevhid konusunda fikirlerin benzerliğini ortaya koymaya ve buradan hareketle aralarında var olduğuna kanaat getirdikleri etkileşimi ve etkileşimin yönünü ifade etmeye gayret göstermişlerdir.

Beşinci çalışma Dr. Fatih Cankurt'a ait olup "*Erken Dönem Mushaf Araştırmaları: Yabancı Literatür*" başlığını taşıyan makaledir. Makale erken dönem mushaflar üzerine yurtdışında, bilhassa Batı'da tamamlanmış araştırmaları konu edinmektedir. Makalede kadim mushaflar alanında yapılmış Türkçe dışında hazırlanmış çalışmalar ele alınmaktadır. Ülkemizde kadim mushaflar alanında tamamlanmış araştırmaların oldukça az olduğu göz önünde bulundurulduğunda araştırmaların önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada toplam 97 eserin künyeleriyle birlikte özet bilgilerine yer verilmiştir. Ancak yazar, bu eserlerin erken dönem mushaflar alanındaki araştırmalardan sadece bir kısmı olduğunu ifade etmektedir. Bu bakımdan çalışmanın gelecekteki araştırmalara ilham verici nitelikte olduğu söylenebilir.

Altıncı çalışma Sabriye Mohammadi ve Mohammad Mohammadi'ye ait olup "Ebu Mansûr Es-Seâlibî ve Men Ğâbe 'anhü'l-Muṭrib Adlı Eseri" başlığını taşıyan makaledir. Makalenin konusunu, Ebû Mansûr es-Seâlibî'nin hayatı ve onun bir şiir mecmuası olan Men Ğâbe 'anhul-Muṭrib eserinin tahkiki oluşturmaktadır. Makalede Seâlibî'nin biyografisi, telif ettiği eserleri, hocaları, öğrencileri, ilmi şahsiyeti ile söz konusu eserinin adı, Seâlibî'ye aidiyeti, yöntemi, muhtevası ve eserde kullanılan edebî sanatlar incelenmiştir. Yazarlar makalede, Seâlibî'nin özellikle çağdaşlarının yazdığı eserleri büyük bir incelikte gözden geçirdiğini; bu eserlerde en güzel bulduğu, edebi sanatlarla bezenmiş şiirleri toplayıp, bunları konularına göre ayırarak 7 babda tasnif ettiğini ortaya koymuşlardır. Seâlibî'nin alıntı yaptığı şairlerin sayısının çokluğu, eserin önemi ve değeri hakkında dair bir ipucu vermektedir.

Bu vesileyle dergimize makale göndererek katkıda bulunan araştırmacılarımıza, dergimize gelen makaleleri büyük bir titizlik ve akademik olgunlukla değerlendiren hakemlerimize, derginin düzenli şekilde çıkmasını sağlayan yayın kurulumuza ve üniversite yönetimize şükranlarımı sunuyorum, yeni sayıda buluşmak üzere esenlikler diliyorum.

30.06.2022

Prof. Dr. Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ

Baş Editör

Yayıncı Notları:

- Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi yılda iki defa yayın yapan uluslararası hakemli bir dergidir.
The Journal of Near East University Islamic Research Center is a bi-annual peer reviewed journal.
- Dergi, Creative Commons Atıf Lisansının (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) hüküm ve koşulları altında dağıtılan açık erişimli bir dergidir. Makalelerin telif hakları yazarlar tarafından YDUISTEM'e devredilmiştir. Dergide yer alan yazıların her türlü içerik sorumluluğu yazarlarına aittir. The journal, is an open access journal distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Copyright has been transferred to YDUISTEM by the authors. All responsibility originating from articles and other texts published in the journal belongs to the author.
- Makalelerde ifade edilen tüm iddialar yalnızca yazar(lar)a aittir ve bu yazar(lar)ın bağlı kuruluşlarının veya yayıncının, editörlerin ve hakemlerin iddialarını temsil etmeyebilir.
All claims made in the articles belong to the author(s) alone and may not represent the claims of the author(s) affiliates or the publisher, editors and reviewers.
- Makalelerde değerlendirilebilecek herhangi bir ürün veya üreticisi tarafından ileri sürülebilecek herhangi bir iddianın onaylanması yayıncı tarafından garanti edilmemektedir.
Confirmation of any product that can be evaluated in the articles or any claim made by its manufacturer is not guaranteed by the publisher.